

Отже, в психоаналітичних концепціях феномен нарцисизму розглядають у зв'язку з функціонуванням об'єктних відносин (зокрема, первинних, що визначають успішність психічного розвитку особистості), як такий, що пов'язаний з подальшим досягненням здатності до об'єктної любові та є джерелом лібідінозного живлення важливих у соціокультурному вимірі видів діяльності (творчості).

Список використаної літератури:

1. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наукова думка, 1983. – Т. 4 : Н–П / уклад.: Р. В. Болдирев та ін. ; ред. тому: В. Т. Коломієць, В. Г. Складенко, 2003. – 656 с. (Словники України). [Електронний ресурс] Режим доступу: http://litopys.org.ua/djvu/etymolog_slovnik.htm.
2. Етимологічно-семантичний словник української мови / Іларіон ; ред. й доп. Ю. Мулика-Луцика Т. 3: М–О. – Вінніпег: Накладом Т-ва «Волинь», 1998. – 416 с.
3. Кляйн, Мелани. Заметки о некоторых шизоидных механизмах (1946) // Кляйн М., Айзекс С., Райвери Дж., Хайманн П. Развитие в психоанализе / Пер. с англ. – М.: Академический проект, 2001. – 512 с.
4. Кохут, Хайнц. Анализ самости: Систематический подход к лечению нарциссических нарушении личности / Пер. с англ. – М.: Когито-Центр, 2003. – 308 с. (Современная психотерапия).
5. Лаврова Л. Н. Мотивный комплекс нарцисса: от мифа к сюжету [Электронный ресурс] / Л. Н. Лаврова // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. – Электронные данные. – [Тула : ФГБОУ ВПО ТулГУ, 2011]. – № 1. – С. 541–550. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/>.
6. Лапланш Ж., Понталис Ж.-Б. Словарь по психоанализу / Ж. Лапланш, Ж.-Б. Понталис ; пер. с франц. Н. С. Автономовой. – М.: Высш. шк., 1996. – 623 с.
7. Овідій, Публій Назон. Метаморфози / Овідій Публій Назон ; пер. з лат. А. О. Содомора ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Х.: Фоліо, 2008. – 380 с. – (Бібліотека світової літератури).
8. Павсаний. Описание Эллады. Т. 1–2 / пер. с древнегреч. и вступ. ст. С. П. Кондратьева. – М.: Ладомир, 1994. Репринт. воспр. текста изд. 1938–1940 гг. (Античная классика).
9. Сулова О. Ю. Введение в чтение Лакана: «Стадия зеркала» // Кабинет А: Картины Мира. – СПб.: Инапресс, 1998. – С. 143 – 161.
10. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. I – IV. – М.: Прогресс, 1964 – 1973.
11. Фрейд. З. О Нарциссизме (1914) // Психоаналитические концепции нарциссизма / Под ред. А. В. Литвинова, А. Н. Харитонова. – М.: Издательский проект «Русское психоаналитическое общество», 2009. – С. 11 – 34.

Науковий керівник: завідувач кафедри прикладної психології, к. психол. н.,
доцент С. М. Аврамченко

Н. А. Терещенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АНИМА В КАЗКАХ

Однією з проблем сучасної практичної психології є пізнання психіки на основі наукового обґрунтування змістів несвідомого. Аналіз символів сновидінь, малюнків, міфів та казок є засобом, який спроможний забезпечити виявлення глибинних змістів несвідомого. На думку філософів символізму оточуючий світ є продуктом надприродної, неосяжної реальності та єдиним засобом її пізнання може бути емоційне ставлення, яке виражається через особливий символ. Термін „символ” має значення не сам по собі, а через зіставлення предметного образу й глибинного сенсу, який вирізняється багатозначністю свого змісту [7]. Символи – це архетипна символіка, яка може вивчатися опосередковано через графічне відображення снів, фантазій, казок, міфів; через відтворення танцювальних фігур, програвання рольових ігор та інше. При цьому архетипна символіка носить полісемантичний зміст.

Вчені відмітили, що персонажі чарівних казок сильно відрізняються від міфологічних героїв. «Жіночими» прийнято називати ті казки, в яких головний персонаж, що діє, дівчина або жінка, тобто героїня, а не герой. Як правило, Аніма втілюється в людській подобі, і всі прояви чоловічої Аніми – його настрій, емоції, форма і тон, за допомогою яких він приваблює інших жінок, спочатку знаходять вихід на рівні поведінки реальної жінки. Однак

пізніше відьми чи злий чарівник зачаровує Аніму, перетворюючи її в чорну собаку, що означає абсолютно інший несвідомий комплекс, який заразив Аніму та негативно впливає. На периферії свідомості змінити нічого неможливо, до моменту втручання Его. Тому тварині, яка є людиною, потрібна допомога казкового героя. Часто відьма є втіленням темного аспекту образу Бога, який не отримав визнання у колективній свідомості.

У чарівній казці перед нами історія того, як дівчинка перетворюється на дівчину, дівчина в жінку, жінка – в стару. Всього виходить три перетворення, кожне з яких є ініціація героїні. І за кожною з трьох ініціацій ховається не що інше, як нормативна вікова психологічна криза жінки, або криза ідентичності. Якщо враховувати психологічний зміст символіки випробувань героя і вибудовувати структуру казки з погляду проходження криз, то виходить певна послідовність [5]. Функції першого кола дій. Виросла дівчинка працююча і красива, мачуха її не злюбила, веліла чоловікові відвезти її з дому. Він відвіз дочку в ліс і залишив там. Вона зустріла дарувальника (чарівна істота), обійшлася з ним шанобливо, і дарувальник її нагородив. Дівчина повернулася додому з дорогими подарунками і вийшла заміж за легіня. Стали жити-поживати і добра наживати. Перша ініціація – криза підліткової емансипації. Перехід з дитинства в молодість. Ролевий конфлікт: емансипація від батьків, отримання коштів для самостійного існування, власної території. Отримання шлюбного партнера (перший, неостаточний шлюб). Нове виховання: своє Я, окреме від батьків.

Перехід до другого кола дії в повній казці. Стабільний період (дівчина). Життя в «пробному» шлюбі, «усліпу»: не можна бачити чоловіка і ставити питання. Залежність від чоловіка. Насолода безтурботністю, накопичення енергії. Соціальне завдання: психосоціальний мораторій, пошук нової ідентичності. Героїня через заздрощі сестер втрачає чоловіка. І тоді вона вирушає на його пошуки. Для цього проходить через смертельні випробування. Їй допомагають чарівні помічники. В результаті знаходить чоловіка, звільняє його від чар і вступає в законний шлюб, «зрілий». Друга ініціація – криза продуктивності. Перехід з молодості в середню зрілість. Ролевий конфлікт: емансипація від свекрухи, отримання чоловіка-людини як рівного партнера, другий, законний брак, отримання продуктивності, що виражається в народженні дітей. Панування героїні (продуктивність, вищий розквіт особи). Новоутворення: отримання Ми-інтеграції, що дає можливість створювати, творити. Функція казки. Весілля, панування. Приклад: Зевс дарує Психеї безсмертя, і у них з Амуром народжується дочка на ім'я Насолода («Амур і Психея» Апулея).

Стабільний період (жінка). Творчість, продуктивність, вершина розквіту особи, влада. Соціальне завдання: створення нового покоління, турбота про потомство. Функції першого кола дії казки. Те ж саме, що і на початку казки, але з акцентом на життєвому шляху антагоніста (мачухи). Третя ініціація – криза пізньої зрілості. Вихід з дітородного віку, емансипація від дітей, що виросли, перехід з середньої зрілості в старість. Ролевий конфлікт: відпуск дітей, що виросли, передача влади наступному поколінню. Новоутворення: відхід від зовнішньої активності, розгортання всередину себе, андрогінія, мудрість. Символічно – отримання ролі дарувальника. Соціальне завдання: ініціація молоді, культивування в наступному поколінні духовних цінностей людства Функції дарувальника. Позитивний результат третьої ініціації – це відмова від верховенства на користь молодої спадкоємиці і ухвалення.

Стабільний період: (стара). Андрогінія, его-інтеграція. Таким чином, в життєвому шляху жінки виділяються чотири стадії: 1) дівчинка; 2) дівчина; 3) жінка в дітородному періоді; 4) стара. Між стадіями є межі, або пороги. Закінчуючи мешкання однієї стадії життя, людина не може безперешкодно і природно зробити крок в наступний, а повинна пройти ініціацію, або нормативну вікову психологічну кризу. Всього таких ініціацій-криз, згідно чарівній казці, жінка проходить три, і кожен з них супроводжується коло смертним досвідом, що символізує трансформацію особи.

У кожній з трьох ініціацій жінка повинна вирішити соціально-ролеві конфлікти. Ці конфлікти є нормативними, і від того, наскільки успішно вони будуть дозволені залежить подальше соціальне і психологічне благополуччя жінки. Відносно трьох ініціацій ролеві конфлікти розподіляються наступним чином: ролевий конфлікт між падчеркою і мачухою; між героїнею і чоловіком; між мачухою і падчеркою; між героїнею і свекрухою.

Отже, архетип Аніми широко представлений у казках у певній послідовності: опис внутрішніх і зовнішніх закономірностей кризи; динаміка проходження кризи; ролеві конфлікти, їх дозвіл; новоутворення.

Список використаної літератури:

1. Бедненко Г. Б. Греческие богини: Архетипы женственности. – М.: Независимая фирма «Класс», 2005. – 320 с.
2. Василюк Т.Б. Мужчина и женщина – тайна сакрального брака. Инициационная терапия. – Ростов-на-Дону, 2004. – 150 с.
3. Качабала П. Персонажі української міфології в ілюстраціях. – Черкаси: Брама, вид. Вовчок О. Ю., 2004. – 80 с.
4. Менегетти А. Образ и бессознательное. Учебное пособие по интерпретации образов и сновидений. – М.: ННБФ «Онтопсихология», 2000. – 441 с.
5. Франц М.-Л. Кошка: Сказка освобождения феминности. – М.: Независимая фирма «Класс», 2007. – 144 с.
6. Холлис Дж. В поисках божественной обители: Роль мифа в современной жизни / Перев. с англ. В. Мершавки. – М.: Независимая фирма «Класс», 2008. – 192 с.
7. Эдингер Э. Ф. Эго и архетип: индивидуальная и религиозная функция психического. – М., СПб: Питер, 2000. – 145 с.
8. Эстес К. П. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях. – Пер. с англ. – К.: София, М.: ИД «София», 2003. – 496 с.

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Шавровська Н.В.